Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

ASD-EAST

Модул 6

Предизвикувачко однесување

Редовни и посебни училишта

Цели

- Да се разберат основните причини за предизвикувачкото однесување.
- Да се разбереат разликите помеѓу појавата и функциите на предизвикувачкото однесување.
- Да се стекнат знаења за примена на директна и индиректна проценка за анализа на функцијата на однесувањето.
- Развој на превентивни и интервентни стратегии (пр. Прилагодување на средината, учење на процедури, стекнување на нови вештини, користење на визуелна поддршка).
- Евалуација на примената на превентивните и интервентните стратегии.

Кои од овие однесувања се предизвикувачки?

ВИКАЊЕ ВРЕСКАЊЕ УДИРАЊЕ НИШАЊЕ

ПЦУЕЊЕ ГРЕБЕЊЕ ШТИПЕЊЕ

КАСАЊЕ ПЛУКАЊЕ ФРЛАЊЕ НА ПРЕДМЕТИ КУБЕЊЕ

САМОПОВРЕДУВАЧКО ОДНЕСУВАЊЕ ГРАБАЊЕ КЛОЦАЊЕ

ASD-EAST
Autism Spectrum Disorder
Empowering And Supporting Teachers

2018-1-UK01-KA201-047872

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Па што?

Предизвикувачкото однесување е нормално – сите ние го правиме тоа!!

Предизвикувачко однесување - дефиниција

Однесувања кои резултираат со самоповредување или повредување на други, кои предизвикуват штета на околината, го попречуваат стекнувањето на нови способности и/или социјално го изолираат ученикот (Doss i Reichle, 1991).

Предизвикувачкото однесување влијае на:

На самото дете (социјална изолација, развојот на детето и го попречува учењето).

Семејството (стрес, социјална изолација, стигма, недостаток на разбирање од страна на другите, истоштеност).

Професионалците/наставниот кадар (стрес, професионално согорување, промена на работно место или професија).

Што се наоѓа под предизвикувачкото однесување?

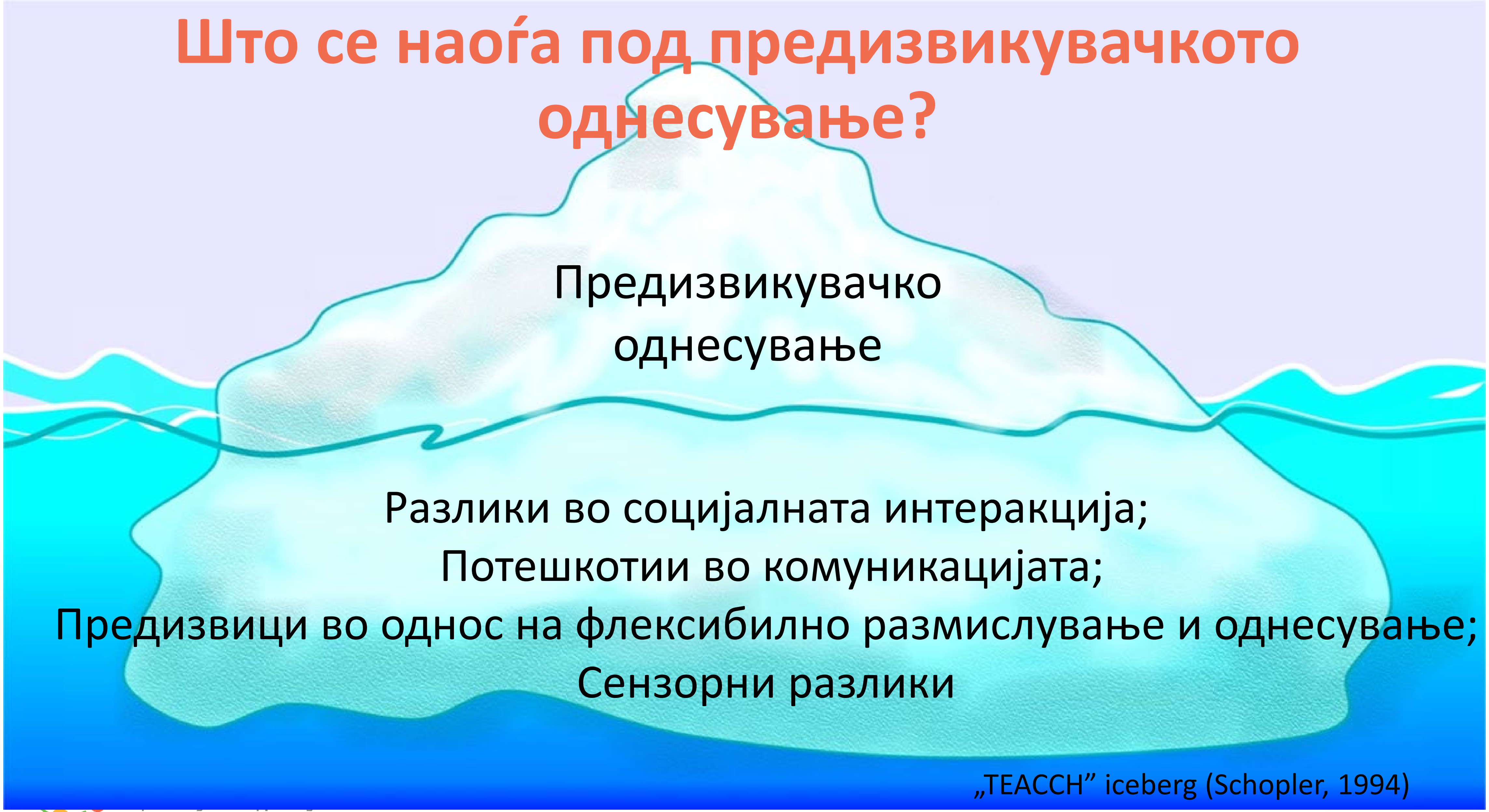

Фактори кои влијаат на однесувањето

- Слаба емоционална состојба
- Недостаток на сон
- Лоша исхрана
- Недостаток на физичка активност
- Семејна изолација

Примери:

	Однесување	
	Иван го штипе и турка девојчето	
	Иван фрла со предмети	
	Иван се ниша напред назад	
	Иван се удира самиот себе си по главата	

Што ќе направите доколку видите вакво однесување?

Интервенции за предизвикувачко однесување

- Фокус на топографијата на однесувањето – што гледа

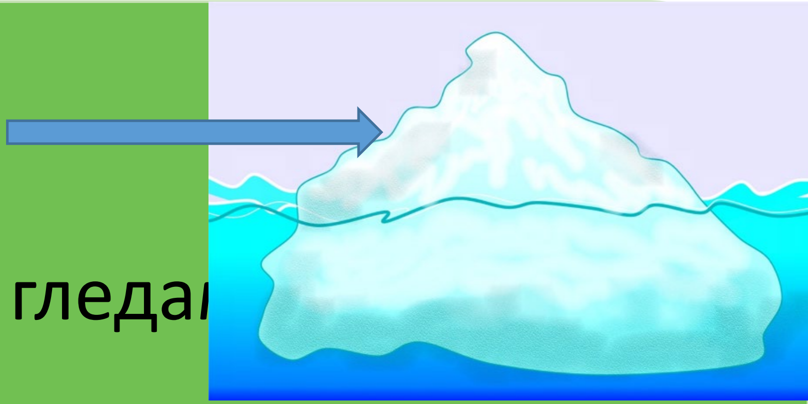

- Интервенции базирани на последиците
- Користење на казни

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Како ги проценуваме луѓето?

- Според нивното држење на тело, ставовите и говорот на тело.

Нивното однесување ни кажува како тие се чувствуваат,

ОДНЕСУВАЊЕТО Е НАЧИН НА КОМУНИКАЦИЈА

Да ги погледнеме примерите повторно:

Што се случи непосредно пред појавата на однесувањето?	Однесување	Што се случи потоа, со што неговото однесување прекина?
Девојче си игра со омилената играчка на Иван - воз	Иван го штипе и турка девојчето	Девојчето си оди, го вика наставникот, Иван си игра со возот.
Наставникот носи сложувалка во кутија, му ја дава на Иван и му вели: „ќе ја составиме ли заедно, тоа е коњ!“	Иван ја фрла кутијата	Наставникот вели: „Иван тоа не е убаво. Би сакал ли да правиш нешто друго?“
Сите деца се наместени околу наставничката, таа им чита книга.	Иван се ниша напред назад во друг дел од собата	Наставничката вели: „време е за ручек“ и го носи Иван за рака во мензата.
Мама и Иван влегуваат во супермаркет	Иван се удира самиот себе по главата	Мама и Иван излегуваат од супермаркет

Да сумираме

- Секоја личност има причина за предизвикувачкото однесување, а секое однесување има функција.

- Тоа се учи преку интеракција со социјалната и физичката средина.

**Децата со АСН не се манипулатори,
тие не избираат намерно однедено однесување.**

ИЗБЕГНУВАЊЕ НА НЕПРИЈАТНА СИТУАЦИЈА
САМОРЕГУЛАЦИЈА
ПОТРЕБИ ЗА КОМУНИКАЦИЈА
ОСЛОБОДУВАЊЕ
ПРАВЕЊЕ НА ПОСАКУВАНА АКТИВНОСТ
ДОБИВАЊЕ НА СТИМУЛАЦИЈА
Предизвикувачко однесување
ГАЛАМА, ЖЕШКО, ЛАДНО, ДОПИР
• Разлики во социјална интеракција
• Потешкотии во комуникација
• Предизвици во флексибилно однесување и мислење
• Сензорни разлики
ТРАНЗИЦИЈА
СТРАВ
„НЕ“
ПРЕПОЛНА СОБА
ДОСАДА
ПОТРЕБА
НЕПОСАКУВАНА АКТИВНОСТ
НЕПОСАКУВАНА ХРАНА
БОЛКА

Клучни идеи

Однесувањето и служи на функцијата

Фокус на превенција

Научете за замена на однесувањето

Избегнувајте фокусирање на негативно однесување – фокусирајте се на позитивното однесување

Истражување на функцијата на однесувањето - Зошто е важна?

Еден вид на однесување може да има различни функции.

Различни однесувања може да имаат иста функција.

Доколку разбереме што значи одредено однесување за таа личност тогаш можеме да ги научиме на алтернативно или друго однесување кое ќе ја има истата функција или цел.

ИНТЕРВЕНЦИЈАТА, НАШИОТ ОДГОВОР НА ПРЕДИЗВИКУВАЧКОТО ОДНЕСУВАЊЕ БИ ТРЕБАЛО ДА СЕ БАЗИРА НА ФУНКЦИЈАТА, НЕ НА ВИДОТ НА ОДНЕСУВАЊЕТО (ТОПОГРАФИЈАТА)

Исто однесување – различна функција

Што се случи непосредно пред да се појави однесувањето?	Однесување	Што се случи потоа, зошто прекина однесувањето?
Наставникот му вели на Иван: „ еве ти сложувалка со која можеш да си играш“	Иван ги фрла парчињата од сложувалката на подот	Наставникот ги зема парчињата и вели: „Во ред, нареден пат ќе си играш“
Наставникот е со децата во другиот дел од училницата	Иван фрла со играчки по подот	Наставникот клекнува покрај него, се спушта на ниво на неговите очи и му вели нежно:„ ова не е убаво, ќе ги уништиш играчките и потоа нема со што да си играш“.
Иван е сам во ќошот за релаксирање	Иван фрла играчки на подот	Прекинува кога доаѓа наставникот и го носи на појадок

Може да има три различни интервенции за едно исто однесување кај детето

Различни однесувања – Иста функција

Ситуацијата пред да настане однесувањето?	Однесување	Последици од однесувањето, што постигнува вашето дете со ова однесување?
Наставникот работи со друго дете додека Иван работи индивидуална задача.	Иван ги гриза материјалите за спроведување на активноста, ги плука и се смее	Наставникот доаѓа до него и му вели дека не смее да го прави тоа. Го носи со него до наставната маса и седи покрај него.
За време на креативната активност наставникот му помага на друг ученик со боењето..	Иван се обидува да ја преврти таблата и вика АААААААА.	Наставникот вели НЕ! Ја држи таблата и стои покрај Иван.
За време на паузата наставникот го пополнува дневникот, Иван седи на подот и си игра со играчка	Иван се смее, вика АААА и се моча во гаќи.	Наставникот го носи во тоалет.

Може да има една интервенција за различни видови на однесувања….

ГЛАВНОТО ПРАШАЊЕ Е:

ШТО Е ФУНКЦИЈАТА НА ОВА ОДНЕСУВАЊЕ, ШТО ТОА ЗНАЧИ ЗА ОВАА ЛИЧНОСТ?

Функции на предизвикувачкото однесување (O’Neill i sur., 1997)

- Да добие
  - Внимание
  - Предмет или активност
  - Ослободување на стимулација
- Да избега/одбегне од
  - Внимание
  - Предмет или активност
  - Стимулација, болка, страв

Истражување на целта(функцијата) на предизвикувачкото однесување
Што гледаме?

Предизвикувачки настани	Претходник	Однесување	Последица
Биолошки Социјални Срeдински	Што се случи непосредно пред појава на однесувањето? Опишете ја ситуацијата. Кој беше присутен?	Опис на предизвику-вачкото однесување	Што се случи потоа зошто прекина однесувањето? Дали личноста доби внимание, предмет или стимулација? Дали личноста избегнува внимание, предмет или стимулација?

Како да го направите тоа?

1. Дефинирање на однесувањето

2. Индиректна проценка – прво прашајте ги другите (пр. MAS, FAST)

3. Директна проценка– набљудување на однесувањето како што се случува(пр. ABC забележување)

FUNCTIONAL BEHAVIOUR ASSESSMENT

Активност: Работа во парови

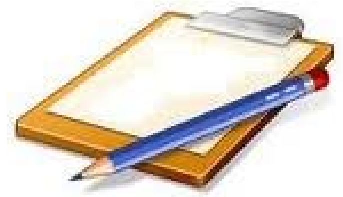

Опсервација со користење на „ABC“ протоколот (претходник, однесување, последица) (заснован на теоријата на Скинер)

Претходник (пред инцидентот)	Однесување (предизвикувачкото однесување кое го набљудуваме)	Последици (активности кои се зимаат во предвид како одговор)

Планирање на интервенција– План за поддршка за однесување

ПРЕВЕНТИВНИ СТРАТЕГИИ		СТРАТЕГИИ НА ИНТЕРВЕНЦИЈА
ПРОАКТИВНИ СТРАТЕГИИ	СТРАТЕГИИ НА УЧЕЊЕ	РЕАКТИВНИ СТРАТЕГИИ
Промени во средината	За учење на нови вештини и однесувања	Стратегии кои ги имплементираме во моментот кога ќе се случи предизвикувачкото однесување

Интервенциони стратегии – реактивни стратегии

1.Да не се повторат иститe последици после предизвикувачко однесување

(extinction)

2.Пренасочување

(redirection)

3.Поддржувачко/

наградувачко алтернативно, друго или некомпатибилно однесување

(differential reinforcement)

4.Воспитен тајмаут

(time out)

1. Да не се повторат истите последици после предизвиквуачко однесување (extinction)

Ретко се користи во изолација, само во некои умерени вербални однесувања (како пцуење за да се добие внимание).

На почетокот степенот на предизвикувачкото однесување се зголемува, но потоа постепено се намалува – важно за сите вклучени.

2. Пренасочување (redirection)

Најчесто се користи кога функцијата на однесувањето е само стимулација.

Пренасочување кон:

- Посоодветно однесување (нишање на столицата– нишање на нишалката)
- Посоодветно место(мастурбација на училиште – мастурбација дома)
- Посоодветно време (одејќи напред назад и викање еден час – одење по собата напред назад и викање 10 минути)
- Посоодветни материјали (штипење на рака – штипење на гумена играчка).

3. Поддржувачко/наградувачко алтернативно, друго или некомпатибилно однесување

- Алтернативно однесување – Посоодветно однесување кое има иста функција како предизвикувачкото однесување (барање на предмети со PECS а не преку предизвикувачко однесување).
- Друго –обрнете внимание на друго попозитивно однесување.
- Некомпатибилно однесување (џвакање на мастика, дување балончиња, пеење и зборување наместо PICA).

4. Воспитен тајмаут (Time out)

- Тајмаут не претставува време за одење во ќош или во соба за релаксација.
- Тајмаут значи време настрана (time out) од активности, играчки или средини каде што детето сака да биде.
- Не е соодветно за однесувања каде што функцијата е избегнување на задача или друга активност.

Превентивни стратегии

REMEMBER THE PREVIOUS MODULES

ПРОМЕНИ ВО ФИЗИЧКАТА СРЕДИНА

Структуирана и предвидлива средина, отстранување на сензорни дразби, простор за релаксирање.

ВИЗУЕЛНА ПОДДРШКА

Распореди, листа со задачи, правила и очекувања, најавување на промени.

УЧЕЊЕ НА НОВИ ВЕШТИНИ, ПРИЛАГОДЕНИ МЕТОДИ НА УЧЕЊЕ

Учење на комуникација, социјални и вештини за само-помош, учење со мали чекори, планирање на промени, само-регулација.

МОТИВАЦИЈА

Награди, систем на токени, што сака детето?

Превентивни стратегии

Заедничка/поделена контрола

Не вели не, кажи кога

Моментум на однесувањето

Модифицирајте активности кои се одбивни на детето

Подгответе се за транзиции/промени

Заедничка контрола

Добра е за функцијата БЕГСТВО

-Избери ја битката (изберете на кое однесување ќе сакате да работите)

-Понудете избор – ова на детето му дава можност да има контрола (Сакаш црвен или зелен молив?)

-Дозволи му на детето и научи го на преговарање („Уште една минута“ или „Секоја втора реченица“)

Не вели НЕ, но кажи КОГА

- Користете кога детето сака да направи нешто различно од потребната активност.

- Кога сакаат да нешто што неможат да го имаат и кога не сакаат да запрат со нешто што го прават.

(На пр. Можеш да го гледаш твојот стрип кога ќе ја завршиш домашната по математика).

Позитивна динамика во однесувањето

-Добро е за функцијата кај однесувања поврзани со одбегнување на задачи и активности

- Одвлечете му го вниманието на детето пред да му дадете **тежок предизвик** (храна,задача)

3-5 лесни инструкции и потоа тешката активност

1. Допри го носот.
2. Браво, дај петка.
3. Одиме, плескај со рацете.
4. Браво, земи ја боичката и напиши го своето име.

Пример за позитивна динамика во однесувањето

МАТЕМАТИКА - Детето не сака да научи нови задачи бидејќи тој/таа мора да се потруди или се плаши дека ќе погреши. Му ги даваме по овој редослед:

2+2=	**1+0=**	**4+3=**	25+27=
1+3=	**7+2=**	**4+4=**	35+18=
1+5=	**6+3=**	**7+2=**	45+27=

Модифицирање на задачи/активности (аверзија/одбивност)

Може ли да биде полесно?

Може ли да биде задачата пократка?

Може ли да ја направам поедноставна за да разбере?

Може ли да ја поврзам со нешто забавно(пр. пеење)?

Може ли да му помогнам на детето повеќе?

Работа во парови – одберете пример, идентификувајте ја можната функција и дискутирајте за првентивни стратегии

Што се случи непосредно пред појавата на однесувањето?	Однесување	Што се случи потоа, што го прекина однесувањето?
Девојчето си игра со омилената играчка на Иван - воз	Иван го штипе и турка девојчето	Девојчето си оди, го вика наставникот, Иван си игра со возот.
Наставникот носи сложувалка во кутија, му ја дава на Иван и му вели: „ќе ја составиме ли заедно, тоа е коњ!“	Иван фрла кутија	Наставникот вели: „Иван тоа не е убаво. Би сакал ли да правиш нешто друго?“
Сите деца се наместени околу наставникот, таа им чита книга.	Иван се ниша напред назад во друг дел од собата	Наставникот вели: „време е за ручек“ и го носи Иван за рака во мензата.
Мама и Иван влегуваат во супермаркет	Иван се удира самиот себе по	Мама и Иван излегуваат од супермаркет

Учење на алтернативни однесувања

АЛТЕРНАТИВНО ОДНЕСУВАЊЕ

- Мора да се совпаѓа со функцијата на предизвикувачкото однесување (учење на детето на нов начин како да го добие тоа што го сака)
- Мора да е лесно и еднставно

(многу полесно од предизвикувачкото однесување)

Учење на очекувано и алтернативно однесување

Претходник

Очекувано однесување. → Награда

Предизвикувачко однесување → Последица- Функци на однесувањето

Алтернативно однесување. → Последица- Функци на однесувањето

Наставникот му задава активност

Иван работи на задачата → Награда

Се каснува на горната страна од дланката → Избегнување на задачата

Бара пауза → Избегнување на задачата

Евалуација на планот за поддршка на однесувањето

Што може да се случи ако интервенцциите не се евалуирани:

➢може да продолжиме со интервенција која не е ефективна;

➢Може даја запреме интервенцијата која е ефективна бидејќи резултатите не се очигледни за нас.

Осигурете се дека фреквенцијата или времетраењето на предизвикувачкото однесување е забеќежано за да се измери ефикасноста со текот на времето.

Кратко резиме:

- Разберете ги јаките страни и различностите кај децата;

- Анализирајте ја функцијата на однесувањето - што сака детето да искомуницира?

Справувањето со предизвикувачкото однесување треба да се заснова на:

-Креирање на превентивни и интервенциони стратегии;

-Континуирана евалуација и

-Соработка со индивидуата, семејството и други професионалци.

Рефлексија

1) Напишете барем три стратегии, техники или поддршка што можете да започнете веднаш да ги користите или да работите веднаш со вашите ученици.

2) Напишете што сакате да го имплементирате во работата со вашите ученици-долгорочно.

3) Кои се најважните работи што сакате веднаш да ги споделите со колегите?

The ASD-EAST partnership

University of Northampton

University of Zagreb
Faculty of Education and
Rehabilitation Sciences

Pedagogical University of Cracow

CENTAR ZA AUTIZAM

TARGET AUTISM

ПОУ "Д-р Златан Сремец"
Скопје

Blue Firefly

Autism Europe aisbl

ASD-EAST
Autism Spectrum Disorder
Empowering And Supporting Teachers

2018-1-UK01-KA201-047872

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Disclaimer

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2018-1-UK01-KA201-047872

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union